

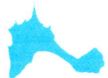
Formentera

39

És la segona illa en extensió amb 18 km de llargada màxima i 83 km² de superfície. Ocupa l'extrem sud de l'arxipèlag pitiús. És una illa quasi exclusivament calcària. El seu sòcol està constituït per calcàries miocèniques no deformades, això vol dir que es varen formar després que es produïssin els esforços tectònics que estructuraren l'illa d'Eivissa; a sobre, hi descansen calcàries d'escull coral·lí i marès, que proporcionen un relleu tabular sense alçades (sa Talaiassa de la Mola sols arriba a 192 m) que defineix el paisatge de l'illa. Aquests materials, quan es disgreguen, formen la magnífica arena de les platges formentereres, amb restes de corall, nacre i foraminífers. Tota l'illa està coberta per crostes calcàries, que s'originen durant períodes àrids a causa de l'ascensió de l'aigua del subsòl, la seva evaporació i precipitació de les sals que arrossega. Aquesta crosta, d'uns 30 cm de gruix, per terme mitjà, és retirada pels pagesos per tal d'accedir a la terra cultivable que hi ha a sota, proporcionant les pedres seques que s'observen per tot arreu i que són el material de construcció primordial dels camps formenterers.

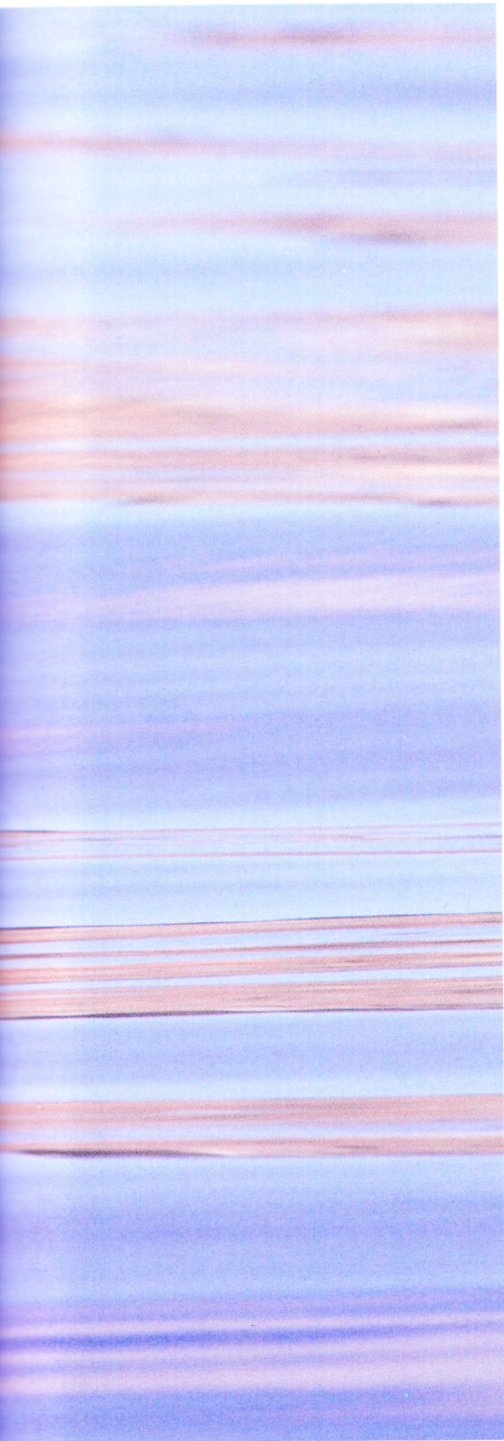
Formada per dos promontoris relativament elevats: la Mola i el cap de Barbaria amb Sant Francesc, units per una formació tombòlica d'uns centenars de metres d'amplada per 5 km de llargada. L'illa bascula cap al nord i les terres baixes s'inunden formant l'estany des Peix i l'estany Pudent, amb el port de la Savina enmig dels dos estanys. El port rebé aquest nom perquè es va construir, als anys seixanta del segle XX, a sobre d'un illot denominat la Savina, on s'havia descrit una població-subespècie de sargantana (*P.p. sabinae*) que va deixar de tenir sentit després de les obres del port.

L'extrem nord, punta des Trucadors, és una barra litoral de dunes que s'allarga cap a l'illa de s'Espalmador, en el que acabarà sent un tómbol. Formentera fou fins al segle XVII un refugi de pirates que fustigaven Eivissa, i la inestabilitat des Trucadors els va donar un lloc privilegiat per fer embarran-

Baldritja planejant sobre el mar, aprofita els remolins que forma el vent i les ones per impulsar-se. La baldritja (*Calonectris diomedea*) es denomina virot a Mallorca. A les Pitiüses hi ha una important colònia nidificant als penya-segats. Pon un únic ou i els dos pares cuiden el pollet durant uns tres mesos

Mascle verd blavós de la Mola. Quan fa massa calor les sargantanes caminen sobre les potes evitant el contacte amb el substrat

car els vaixells que després assaltaven. Recordem que *trucador* vol dir 'el que fa semblar una cosa que no és'.

Actualment, els nombrosos vaixells que hi fondegen ho fan per gaudir de l'admirable color turquesa del seu mar i de les seves sorres blanques i rosades. A la línia de mar, hi trobem una sorra preciosa, d'origen orgànic; observada amb lupa, s'hi veu gran abundància de foraminífers, restes de pues d'equinoderms, nacre, corall i altres restes d'organismes marins, exponent del tresor ocult que Formentera guarda sota el mar: les magnífiques praderies de posidònia (*Posidonia oceanica*) amb l'enorme biodiversitat que sustenten. Els esquelets d'aquests organismes finament esbocinats formen la sorra de la platja que es renova en cada onada. Aquesta sorra confereix els colors a la platja i a l'aigua del mar que han fet de ses Illetes un dels nostres paradisos, amb més de mig milió de visitants anuals, cosa que fa de molt difícil gestió per tal de mantenir l'interès social en equilibri amb els valors naturals.

Habitada interrompudament des d'abans de l'arribada dels cartaginesos,

Mascle de la zona de Marroig-ses Illetes. La coloració dorsal és molt més clara en les sargantanes del nord de Formentera que no en les del centre o sud de l'illa

amb llargs episodis sense població humana, fou repoblada de forma definitiva durant el segle XVIII per eivissencs, i catapultada a l'esfera mundial del rock durant la dècada de 1970 en què els *hippies* i molts artistes musicals (Bob Dylan, King Crimson, Pau Riba, Pink Floyd, Bob Marley...) i plàstics (Gabrielet, Majoral...) la varen escollir com a punt de referència.

Actualment, és una destinació turística de primer ordre, amb tres o quatre vegades més turistes que població estable durant els mesos d'estiu.

Illa àrida, amb vegetació poc densa, bàsicament arbustiva en detriment dels arbres com a conseqüència del vent, la manca d'aigua i els sòls prims i joves, on els savinars i les formacions dunars arriben a la seva màxima esplendor. De les quinze espècies de mamífer silvestre que existeixen a les Pitiüses, sols vuit habiten a Formentera i cap no depreda sobre les sargantanes. Si exceptuem gats i cans les condicions ecològiques de Formentera, pel que fa a les sargantanes, són similars a la resta dels illots i diferents de l'illa d'Eivissa.

La silueta de l'illa de Formentera recorda una estrella de tres puntes, amb un cos central ample. Els extrems est (la Mola), oest (cap de Barbaria) i nord (punta des Trucadors) presenten característiques geològiques i ecològiques

La coloració verd blavosa és la més freqüent a Formentera. La capa còrnia envulleix, amaga els colors, i les sargantanes la canvien a pedaços. Després del canvi la coloració torna lluenta amb tons encesos

distintives i úniques. Els dos primers caracteritzats pels penya-segats, i l'altre per les dunes i les platges. Per contra, les pinedes i les zones humanitzades amb camps de conreu dels voltants de Sant Francesc, Sant Ferran o el Pilar ofereixen un paisatge més diversificat, a vegades similar al d'Eivissa.

S'ha dedicat un capítol sols per explicar els diferents hàbitats que es troba una sargantana a Formentera i com això determina el color i la mida que tenen les sargantanes en cada indret.

Juvenil de la Mola. Els juvenils de Formentera sempre són marronosos, més o menys foscos, no tenen mai tons verd, blau o cian. Aquests tons sols els presenten els exemplars de major mida, com més gran i robusta és la sargantana més intensa és la coloració cianosa

El color blau cian torna estridents algunes sargantanes des cap de Barbaria. La intensitat del blau augmenta, tant en mascles com en femelles, a mesura que són més grans. Aquesta coloració no s'observa mai als juvenils

